

Ville och Vera leker med ljud

Innehållsförteckning

Förord	3
Inledning	5
MunGympa	6
Bokstävernas ljud, en översikt	17
Ljudens placering i munnen, en översikt	19
Vi arbetar med ljuden	21
Sånger och alliterationer	22
Teckenförklaring	23
Väggbilder (bokstavsordning)	81
Memoryspel	117
Ljudbanor	127
Ordbrickor	133
Ljudbrickor	139
Bänkalphabet	141
Referenser	143
CD	

Inledning

Ville och Vera leker med ljud är ett läs- och skrivförberedande fonologiskt material, skrivet för, och utprovat i, förskoleklass. Vi utgår från talspråket och använder musik, rörelse, bild och analys för att ge 6-åringarna en konkret upplevelse av och förståelse för vad ett ljud är, förankrat i kroppen, knutet till 6-åringens utveckling. I materialet finns något för alla barn, oavsett om man redan kan läsa eller ännu inte har upptäckt vad ljud och bokstäver är. Alla barn ska känna att de förstår och lyckas med det första de möter i skolan.

MMMMM – va'gott!

Ville och Vera leker med ljud vill närma sig språkljuden på ett nytt och för 6-åringar mer konkret sätt, genom att också använda kroppen. Kroppen hjälper barnen att minnas! Det man kan med kroppen, fastnar också i huvudet.

- Vilket är första ljudet i apa?
- ??????????
- Vad börjar apa på?
- !!! Jo, först ere en nos, sen kommer huvet, åsså kroppen. Sen ere en svans. Ja, sist kommer svansen!... har alla apor svans?...

Att upptäcka och ge akt på språkljuden (fonemen) är den kritiska faktorn i läsinlärningen. Att kunna bokstäver och rabbla alfabetet är inte liktydigt med att vara fonologiskt medveten. **Därför bör lek och laboration med våra språkljud föregå inlärningen av bokstäverna.** Alla barn behöver först förstå vad ett ljud är innan det kopplas till en bokstav. Det är en förutsättning för att de ska förstå "första ljudet" och kunna lyssna efter ljud i olika ord.

Vid läs- och skrivutredningar/dyslexiutredningar är det vanligt förekommande att elever har svårigheter att särskilja språkljud och att de visar dålig eller ingen munmotorisk medvetenhet. Därför läggs stor vikt vid munmotorisk medvetenhet.

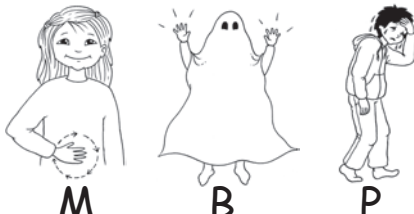
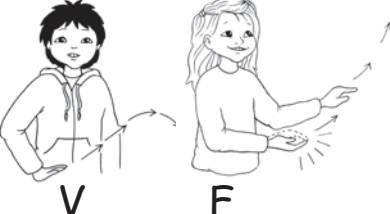
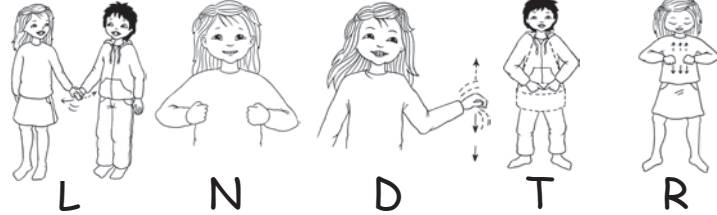
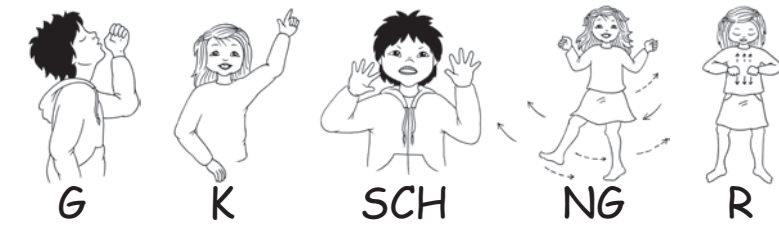
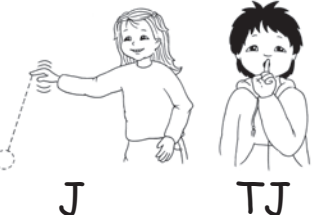
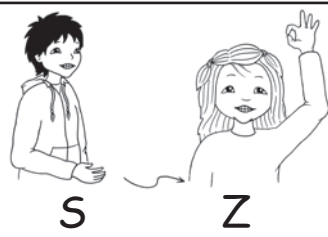
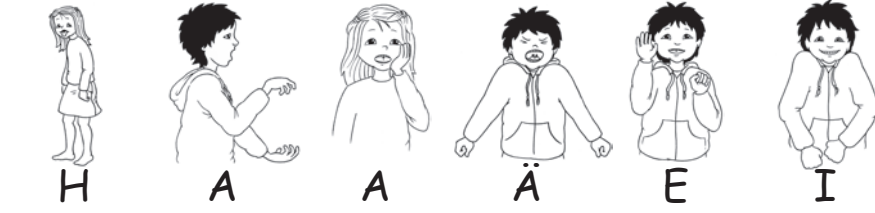
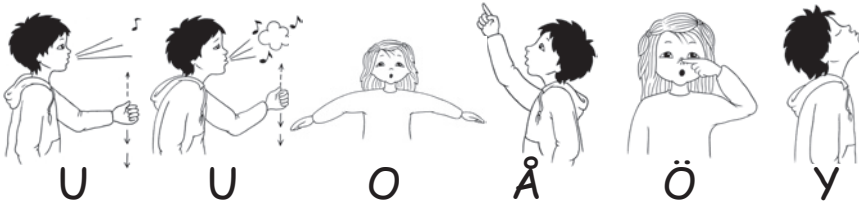
Så här arbetar vi med ljuden:

Inte –"M som i mat" - det är för abstrakt för många barn - utan –"MMMM - så låter jag när något är väldigt gott! " Så får ljudet en rörelse. Smaka sedan på ljudet; hur känns det i munnen? Prata om goda saker, lek, vrid och vänd. **Därefter** får ljudet en symbol = bokstav. Sedan kopplar barnen ihop ljudet och bokstaven! Det här kan alla barn förstå och lyckas med!

Vår erfarenhet är att barnen är mycket kreativa och gärna vill skriva så snart de kan och **förstår** ljuden. Det är sedan lätt att bygga vidare med bokstavs-inlärning i år 1. Barnen lär sig minnas ljuden kopplade till sin ljudbild och symbol tills läsningen är helt automatiserad. Förskollärare och år 1-lärare som använder *Ville och Vera leker med ljud*, ser större förståelse och ett ökat intresse hos barnen för ljud, att kombinera ljud till ord och att skriva, jämfört med tidigare.

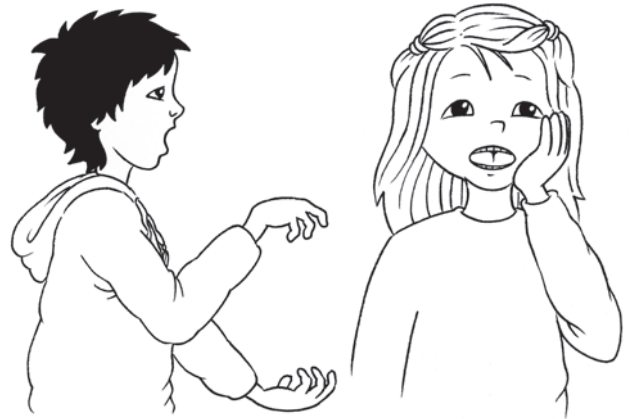
Målet är att alla barn i förskoleklass ska lära känna språkljuden – hur de låter och var i munnen de bildas. De ska förstå vad ett ljud är och hur ljuden kombineras till ord. Vårt material kompletterar andra språkleksmaterial och kan användas parallellt.

Ljudens placering i munnen

läppjud	 <p>M B P</p>
framtänder mot underläpp	 <p>V F</p>
tungspets	 <p>L N D T R</p>
tungan bak	 <p>G K SCH NG R</p>
tungan mitten	 <p>J TJ</p>
"stängda" framtänder	 <p>S Z</p>
öppet	 <p>H A A Ä E I</p>
läppar fram	 <p>U U O Å Ö Y</p>

A

- skrynkla ihop ansiktet - släpp (3-4 ggr)
- MIAO (5 gånger)
- o - i (mel: Gubben Noak)
- nagga (mel: Gubben Noak)
- eget valda övningar:



Så här låter jag när jag gapar och gör ljud: *Aaaaaaaaaaaa

Så här låter jag när jag har ont: **Aaaaaaaaaaaa

(Glöm inte rörelsen till ljuden!)

- Hur känns ljudet i munnen?
- Vilken del av munnen gör ljudet?
- Ligger ljudet fram eller bak i munnen?
- Är ljudet starkt eller svagt?
- Är ljudet kort eller långt? Kan man hålla kvar ljudet?
- Hur ser munnen ut? Öppen - stängd? Stor - liten?
- Läs texten till visan - gör rörelsen när ljudet kommer.
- Sjung visan - gör rörelsen när ljudet kommer.
- Läs allitterationen:
 - med "klapp"
 - räkna orden
 - dra ut på första ljudet + gör rörelsen till ljudet
 - dra ut på första ljudet + känn hur det känns i munnen

* Aaa = a som i apa
 ** Aaa = som i Aнна

Allitterationer:

Arton artiga apor

x x x x

avbryter Agatons aria.

x x x x x

Akta Annas ananas.

x x x x

x = handklapp
 över huvudet
 } = paus

Egna allitterationer:

.....

.....

.....

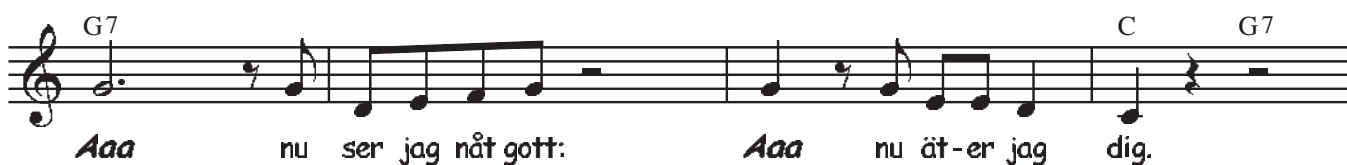


En hungrig visa

Kristin Aabel

A

intensivt



klagande



Aaa jag gapar så stort
för det kurrar i magen på mig.

Aaa nu ser jag nått gott:

Aaa nu äter jag dig!

Aaa det gör så ont i min tand

Aaa när jag bet i din hand.

Aaa vad har jag nu gjort!

Hämta tandläkar'n FORT!

Aaa = som i apa

Aaa = som i Anna